

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

תזריע

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת תזריע

- ב מרבים באמונה - חיזוק האמונה בימים האלו
- ד יבקשו עליו רחמים - חשיבותה של כל תפילה ותפילה
- ז הנגע את עינו - הכל תלוי בשמירת העינים בקדושה
- ט כי תזריע - הזורע ממונו בצדקה מצמיח ישועות נפלאות
- יב ועבדת את העבודה הזאת - מעלת עבודת 'ביעור' החמץ
- יג 'עבדו' בשמחה - להתרחק מן הכעס והרוגז
- טז לעסוק בדברי תורה - קביעת עיתים לתורה

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

פרשת תזריע

מרבנים באמונה - חיזוק האמונה בימים האלו
 בה אמר הרה"ק רבי מנחם נחום מבאיאן טשערנאוויץ
 זי"ע (תפארת מנחם ר"ח ניסן תרצ"ה), שכשם שאמרו
 חז"ל (תענית כט.) משנכנס אדר מרבין בשמחה, כך
 משנכנס ניסן מרבין באמונה, (ושעם הדבר) כי 'בניסן
 נגאלו' - בזכות האמונה, ו'בניסן עתידין להגאל'^א בזכות
 האמונה (ילק"ש ח"ב רמז תקי"ט), וכמו שנאמר 'כימי צאתכם
 מארץ מצרים אראנו נפלאות' (מיכה ז טו)^ב.

א. באופן נפלא מבאר רבינו הר"ן בדרשותיו (דרוש ח' ד"ה ההקדמה השלישית) דהנה אמרו חז"ל (ר"ה יא) 'בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל'. והיינו שכל חודש ניסן נחשב לחודש הגאולה. ומבאר הר"ן, שעל ידי שגאולת מצרים היתה בחודש זה לכן עד היום הנו מסוגל לגאולה, כי כשם שבענינים הגשמיים קל יותר להרתיח מים שכבר רתחו בעבר וקל יותר להדליק נר שכבר דלק בעבר, כך גם ברוחניות קל יותר להחיש ולהביא גאולה בחודש שכבר נגאלו בו. וז"ל הר"ן, שהענין כאשר קבל צורה אחת גם כי תסתלק הצורה ההיא מן הדבר ההוא, שיקבל הדבר ההוא הצורה ההיא שנית, יותר בקלות, במעט פעולה. וזה מבואר נגלה, כי המים כשהוחמו וקבלו צורת החום, גם כי נתקררו יקבלו החום שנית יותר בקלות, מפני שהחום הראשון חלחלו ודקדקו חלקיהם, ולכן יקבלוהו שנית בקלות יותר, וביחוד כאשר לא עמדו בקרירותם זמן רב. גם העץ והפתילה כשידליקו האש או הנר בהם, הם יותר מוכנים לקבלו פעם שנית אחר הכבותם מאשר היו קודם הפעם הראשונה. ומזאת ההקדמה הוציא ר' יהושע בפ"ק דר"ה (יא.) תולדה אחת והוא שבניסן עתידין ישראל ליגאל, והוא כי מאחר שכבר הוכן החדש ההוא לגאולת האבות הדין נותן שבו יגאלו הבנים פעם אחרת.

ועל פי דבריו יבואר עוד מה שאמרו צדיקי בית רוז'ין שמלבד ששם החודש 'ניסן' מורה שהימים הללו הם ימי ניסים לישראל, עוד יש בו להורות על ריבוי הניסים, כמו שדרשו (ב"מ לג.) על הכתוב (שמות כג ה) 'רובץ - ולא רבצן' ופירוש רש"י, 'רובץ - מקרה הוא לו שרובץ תחת משאו בפעם הזאת, ולא רבצן - הרגיל בכך', והיינו שהאות 'ן' מורה על רגילות וריבוי מידי יום ביומו, ולכן נקרא החודש - 'ניסן' ולא 'נס', להורות שיש בו ריבוי ניסים, וההנהגה ניסית שולטת, ובנקל יכול כל אחד להיושע בכל משאלותיו. והיינו כאמור, ש'מאחר שכבר הוכן חודש ההוא לעשות בו ניסים ונפלאות לאבותינו בימים ההם, אם כן 'הדין נותן' שכך יהיה גם בזמן הזה... אמור מעתה בניסן עתידים להיגאל - מלבד הגאולה הכללית שתהיה בקרוב ממש - גם גאולה פרטית לכל אחד ואחד בכל העניינים הזקוק בהם לגאולה' וישועה.

ובהאי עניינא יש להביא מה שכתב הגאון ר' שמעון שוואב זצ"ל (בספרו מעין בית השואבה פ"א בא) וז"ל, כשזכיתי להיות משובתי שבת אצל מרן הגה"ק החפץ חיים זצוק"ל פתח ואמר בליל שב"ק, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, הנה אף שצריכים לחכות בכל יום לביאת המשיח, הרי על פי דין צריכין לצפות לישועה בכל חודש ניסן כספק השקול שמא יבא בחודש הזה או לא יבא, אבל חבל שהיצר הרע עושה מזה ספק רחוק. עכ"ל.

ב. והנה הגם שהאמונה היא 'סם החיים', כלשון הכתוב (חבקוק ב ד) 'וצדיק באמונתו יחיה', ואי אפשר לחיות בלא אמונה אפילו רגע אחד, אך 'סם חיים' זה נצרך ביותר בימים אלו - ימי 'ערבי פסחים', בהם עסוקים ישראל קדושים בביעור חמץ וסילוקו מן הבתים והכנתם לקראת חג הפסח הממשמש ובא, ומצוי ביותר 'תקלות' שונות, וצריך להאמין שכל מה שאירע לו הכל הוא בהשגחה פרטית מדוקדקת, ועי"ז ינצל מן הכעס ומן הרוגז המכלים לב ונפש כאחד...

ו'נצייר' את הדברים, במי שהיה צריך לכמה מנות 'בשר ודגים' לקראת היו"ט המשמש ובא, ולא מצאם בחנות הסמוכה לביתו, וגם לא בחנויות הרחוקות קמעא, רק בפאתי העיר מצא, ובעזה"ש"ת קנה כמות גדולה של 'בשר ודגים' לכבוד שבת קודש, ואך בקושי שירך רגליו כשמשאו בידו בחום היום, ובבואו לביתו הוברר בידו ש'חבילה' זאת איננה שלו, כי את שלו שכח בחנות, ועתה עליו לחזור את כל הדרך בחום היום להחזיר את אשר בידו ולקחת

את שלו, וכולו נרגז ומאבד עשתונותיו... אוי לו למי שמעז להתקרב בשעה זו לד' אמותיו... עתה בן אדם, עמוד וחשוב נא, אילו היה אליהו הנביא נגלה אליך, ומבקשך גש לחנות פלונית תן להם חבילה זו וקח משם חבילה פלונית הרי היית מתמלא שמחה, כמה היית מודה ומשבח ועל כל פסיעה ופסיעה שאתה זוכה לקיים הוראתו של אליהו הנביא, מעתה ק"ו שצריך לשמוח שמקיים את רצון הבורא ית"ש בכבודו ובעצמו ששילחו בשנית אל החנות, ודייקא בחום היום לחנות המרוחקת, כי בזה הוא יותר מהדר בקיום שליחותו של הקב"ה.

הגאון רבי משולם איגרא זצ"ל היה מחמיר שלא לאכול מצות זולת הכזיתים שחייב האדם לאכול מן התורה בליל הסדר (יש 'יחידים' המקפידים על כך, בחששם לחימוץ במצות, כי אם אין משגיחים עליהן כהוגן בעת האפיה קרובות הן מאד לבוא לידי חימוץ), והיה משגיח מאד על אותן מצות שאכל בליל הסדר למצוות היום, כשהוא עצמו עומד על גבי עושי המלאכה שיתעסקו בעבודת הקודש כתיקונה, ומשעת קצירה עד אחר אפיה היה בוחן ובודק שיהיה הכל בתכלית השלימות בכל פרטיה ודקדוקיה.

שנה אחת בערב פסח אחר חצות היום רעבו ילדיו לאכול, ולא מצאה המשרתת מאכל כדי שביעה להשקיט בו רעבונו (כי כבר שרפו את החמץ), לפי תומה ראתה את ה'מצות' ונתנה אותן לילדים, משהבחינה בכך הרבנית נבהלה מאד, שהרי ידעה כמה יגיעות טרח הרב לאפות את המצות כהלכתן, ומהיכן ישיגו כעת מצות מהודרות כאלו, ומתוך שחששה ופחדה מקפידת בעלה החליטה לברוח מן הבית ולחזור רק לאחר שישב מבית הכנסת, וכך עשתה, אולם כאשר חזרה הביתה קיבלה בעלה הרב במאור פנים, הבינה האשה שאינו יודע מאומה מן המאורע, לכן פרצה בבכי וסיפרה על המצות שנאכלו בטעות על ידי הילדים, מששמע כן הגאון השיב בפשטות ובניחותא, 'מה לך כי תבכי, וכי אין בבית מצות אחרות'.

הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה מספר מעשה זה בהתפעלות, והיה מוסיף ואומר, שעיקר החידוש הוא ה'פשטות' שהיתה בתשובתו, כי ברוב אמונתו בהשי"ת בתכלית השלימות, לא עלה בדעתו כלל לכעוס ולהתרעם, לא על הילדים ולא על המשרתת ואף לא על זוגתו שאולי לא הצניעה את המצות בשמירה מעולה, שהרי על האדם לעשות רצון קונו, ואם הכי איתרמי ליה שהאכילו את הילדים במצות אלו בוודאי שכך היה צריך להיות, הרי כך היה רצון ה' - שיקיים מצוות הלילה במצות אחרות, וממילא לא היה לו קפידה כלל, ולא ראה שום מקום ופתח שיגרום לו לכעס.

מעשה ב'מלמד' בן דורנו, שיצא ביום מן הימים ב'ערבי פסחים' מתוך כיתתו באמצע השיעור, התקשר לבני ביתו ושאלם האם כבר השליכו את ה'בגדים' הישנים מהבית אל האשפה ברחובה של עיר, ומשנענה שאכן השליכו לאשפה, שאל שוב, האם יש אפשרות להחזירם מאשפתות, ויאמרו לו בני הבית כי כבר הלכו להם אוספי האשפה ואי אפשר לחזר אחר הבגדים, כשמוע המלמד כי כן שב אל תלמידיו והמשיך באמירת השיעור כאילו לא היה. לאחר השיעור פגע בו המנהל ושאלו מדוע יצא בעיצומו של שיעור לדבר עם בני ביתו דברים של מה בכך - לברר אודות ה'בגדים' אם השליכום לאשפה אם לאו. ויען המלמד ויאמר, הנה עומד אני לקראת נישואי אחד מצאצאי ומכיוון שלרש אין כל, על כן לויתי סכום אדיר מגמ"ח פלוני לצרכי החתונה, והנחתיו למשמרת באחד מכיסי בגדי הישנים - במקום שאין היד שולטת בו, באמצע השיעור נזכרתי שנו"ב אמרה לי שהיום עומדים לזרוק את כל ה'שמאטעס' לאשפה, לכן יצאתי מיד לבקשם שיוציאו את המעות מכיסי הבגד...

נתפעם המנהל ושאל את המלמד, ואיככה היה בך שלוות הנפש וכח הסבל לסבול את הבשורה הקשה על איבוד הדמים, ולחזור מיד לפני התלמידים להמשיך ה'שיעור' כאילו לא אירע דבר, ענה המלמד, הנה אנכי מתלמידיו של המשגיח הגה"צ רבי גד'ל אייזנער זצ"ל והוא השריש בנו, 'עיקר ירידת האדם לעולם הזה הוא למען יעמוד בנסיון ברגעים הקשים הללו' - בכדי שיתחזק אז באמונה שהכל הוא בהשגחתו העליונה של הקב"ה, ואם לא עבור רגעים הללו לשם מה ירדנו לעולם הזה.

עוד נימא מילתא אחריתי בעניין האמונה, שהלא ידוע לכל אחד ואחד עד כמה מרובים המה ביותר הוצאות הפסח, ובפרט בזמן הזה שנתקיים בהידור מה שאמרו חז"ל 'והיוקר מאמיר', ובמקום אשר יתלה עיניו ב'עסקן' פלוני ואלמוני ש'יסדר' לו כמה 'תלושים' של קמחא דפסחא, או שיואיל בטובו להעניק לו כמה שקי תפוחי אדמה (Potatoes)... אזי צריך להאמין במי שאמר והיה העולם כי הוא הזן ומפרנס לכל, והוא הוא הגביר הגדול המעניק קמחא דפסחא לכל דכפין (בלי תור ו'קשרים', וגם אין צורך לדחוף בכדי להגיע אליו...), וכלישנא דגמ' (ביצה טו:): 'אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון, אמר להם הקב"ה לישראל, בְּנֵי לוֹוֹ עָלִי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע'.

באר הפרשה - פרשת תזריע

יבקשו עליו רחמים - השיבותה של כל תפילה ותפילה
בפרשתן (יג מה), 'והצרוע אשר בו הנגע... וטמא טמא
 יקרא'. ובגמרא (שבת סז). נתבאר שצריך להודיע
 צערו לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים, ולמדו מכאן,
 שאילן המשיר פירותיו צובעו בסיקרא (צבע אדום) כי היכי
 דליחוייה אינשי וליבעו עליה רחמי (כדי שיראו אותו הולכי
 דרכים ויבקשו עליו רחמים)². מכאן למד הגאון רבי יחזקאל

וכבר כתב הנצי"ב ב'העמק דבר' (שמות יג ד) על הפסוק
 'היום אתם יוצאים בחודש האביב' - שאין צריך
 להרבות בחודש ניסן בפעולות להשרשת האמונה, אלא
 'די בהכנה מועטת', ובוה מבאר הטעם שנוכח כאן
 'חודש האביב', שכשם שזמן זה מסוגל לזריעה הרבה
 יותר מבשאר חדשים, כך גם האמונה נקלטת בלב
 ביותר בימים אלו.

וכבר איתא ב'מדרש תנחומא' בפרשתן (ו), מעשה בכהן אחד שהיה רואה את הנגעים. מטה ידו, בקש לצאת
 לחוצה לארץ בכדי לאגור ממון לפרנסתו. ויקרא לאשתו ואמר לה, קשה לי לצאת מארץ ישראל מאחר שבני אדם
 רגילין לבא אצלי, להראות את נגיעיהם - ולא יהיה להם למי להראות הנגעים כשאשה בחו"ל, על כן אלמד אותך
 שתהיי רואה את הנגעים. ולמד אותה שאם תראה שערך של אדם שיבש המעין שלו, תהא יודעת שלקה. לפי שכל
 שער ושער, ברא לו הקב"ה מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו. יבש המעין, יבש השער. אמרה לו אשתו - ברצותה
 למנוע ממנו לצאת לחו"ל), ומה אם כל שער ושער, ברא לו הקדוש ברוך הוא מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו. אתה
 שאתה בן אדם (וכמה שערות יש בך, ומלבד זאת שגם בניך מתפרנסין על ידך, א"כ בוודאי יש לך כמה וכמה מעיינות וקורות של שפע), לא
 כל שכן שיזמן לך הקדוש ברוך הוא פרנסה. לפיכך לא הניחה אותו לצאת חוצה לארץ.

ג. והנה אילו היו שואלים את הבריות כדת מה לעשות ב'אילן המשיר פירותיו', הרי רבים 'החכמים' היו מתחילים
 להציע עצות שונות ותשובות הרבה, כגון לנכש את האילן, או להתייעץ עם מומחים לדבר וכיו"ב, אכן חז"ל
 הקדושים עצה אחרת היתה להם (מלבד ההשתדלות) - להרבות בתפילה על ידי שיודיע צערו לרבים והמה יבקשו עליו
 רחמים, כי אין עצה ואין תבונה בלתי תפילה ועוד תפילה...

מעשה נפלא שמענו מפי מרא דעובדא אשר בשנים עברו שימש כמלמד דרדקי בעי"ת מאנסי יצ"ו, ואלו דבריו,
 שם נהוג להעלות את התלמידים מכיתה לכיתה הגבוהה באסרו חג סוכות, והנה באחד השנים במשך חודש תשרי,
 שמעתי מה'מלמד' הקודם (שהיה דר בשכנות לביתי וגם היה קרוב אל לבי מאד), כי הנני אמור לקבל אחרי החג כיתה קשה
 מאד מאד, ואף הסביר לי היטב את ה'מעלות' של הכיתה הלזו...

והנה, מעודי נהגתי להשקיע רבות בתלמידי (כי בילדותי עברתי ילדות קשה ביותר, ואמרתי אל לבי, הנה כשהיו תלמידים תחת
 ידי אשקיע בהם כל נשמת - שלא ירגישו את הקשיים שעברו עלי בשעתו), ואכן, לקחתי עצמי לידיים, ובמשך כל ה'בין הזמנים'
 הגיתי בהרבה ספרי חינוך, וככה הגעתי לתחילת הזמן כשהנני נכנס לכיתה בראש מורם, עם 4-5 דפים כתובים בעצות
 נפלאות, כדת מה לעשות בכל אופן ומקרה שהתלמידים אינם מקשיבים, או מתחצפים וכו', עצות להשליט 'משמעת'
 וכיו"ב הרבה. אמנם, כבר מיד בעת הכנסי לכתה, גיליתי את המצב... הילדים היו רחוקים ממשמעת ודרך ארץ
 כרחוק מזרח ממערב... וכל אחד מהם הפך את 'הכיתה' לכיוון אחר... ממש תוהו ובוהו, ולא הצלחתי ללמוד עמהם
 מאומה, ה'עצות' היו שוות ל'כפרות'... עד כדי כך שכבר בשבוע השלישי לתחילת הזמן חשבתי לעזוב את העבודה
 ולחזור רק בשנה הבאה.

באמצע השבוע השלישי, ויהי בבוקר באמצע תפילת שחרית פרצו רגשי לבי, ונפתח מקור דמעות עיני, וכל זה
 בעת אמירת 'מזמור שיר... שועתי אליך ותרפאני... ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם... הסתרת פניך הייתי נבהל,
 אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן... שמע ה' וחנני ה' היה עוזר לי... הפכת מספדי למחול לי', וכה אמרתי לפני אבינו
 שבשמים, הנה סמכתי על עצותי... שכחתי ממך ה', ולכן אני נראה כך, אנא, רבש"ע מעתה אינני סומך לא על
 ה'נסיון' שלי בחינוך, ולא על ה'עצות' שהכניתי לעצמי, היום הנני חוזר לתלמוד תורה וקורע את כל דפי העצות
 שהכניתי לעצמי. וכך הארכת בתפילה - כולם כבר גמרו להתפלל את התפילה, ואני עדיין במזמור שיר...

משגמרתי להתפלל, נכנסתי לכיתה, והפלא ופלא - התפילה מקרב הלב, ומתוך ההכרה כי אין לנו על מי לסמוך
 אלא על אבינו שבשמים פעלה מיד את פעולתה, כל התלמידים שתקו כדגים... אמרתי להם להתחיל להתפלל וכולם
 פתחו את פיהם בתפילה ללא יוצא מן הכלל, לאחמ"כ בעת הלימודים הקשיבו והשתתפו בענינים הנלמדים, ואכן,
 בסוף השבוע ידעו כל התלמידים היטב את הנלמד, באופן שלמעלה מדרך הטבע... ועד סוף שנה התלמידים התעלו
 מעלה מעלה. וכל זה בזכות ההכרה שאינני יכול לבד ובתפילה לפני השי"ת.

להתפלל כך, א"כ לא אעשה מאומה, לא כן היא דרכה של תורה ותפילה, אלא על האדם להחשיב כל תפילה קטנה, אף תפילה הנאמרת בסמוך לעין ברחובה של עיר.

אנב אורחא למדנו עוד מכאן, עד כמה יש לאדם להתפלל על צרת חברו, שאם אמרו חז"ל הקדושים שמוטל על עוברי דרכים לבקש רחמים על 'אילן' שאין מצבו שפיר, על אחת כמה וכמה שיש לבקש ולהפיל תחינה על צערן של כל יחיד מישראל הזקוק לרחמים, לבקש על ישועתו של אחיו מישראל, ובוודאי יפעל בתפילתו לקרב ישועתו.

לעוונישטיין זצ"ל (ועוד בעלי מוסר) 'הלכות גדולות' בהלכות התפילה, שהרי פשיטא שאין כוונת הגמרא לומר שיכריזו על 'יום תפילה רבתי' לביטול הגזירה הקשה על שלימות העין, אלא הכוונה, שבראות עוברי אורח אילן הצבוע כאות וכסימן שאינו בבריאותו השלימה, שפירותיו נושרים ואינם 'ברי קיימא', יפטירו 'תפילה קצרה' תוך כדי הילוכם - שיחדש הקב"ה ימי האילן כבראשונה, ותו לא.

נמצינו למדים, שאף בקשה קטנה בוו לתפילה תחשב, ושלא יאמר אדם שרק תפילה גדולה ומרובה נחשבת כתפילה, וממילא אני שאין לי פנאי וסיפק בידי

ד. סיפר הגאון רבי בן ציון גוטפארב שליט"א, שפעם ביקשה ממנו אמו שיסע אל הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל וישאל בשמה, מאחר שהיא מתפללת על איזה ענין זה תקופה ארוכה ועדיין אין רואים כל ישועה באופק כלל וכלל, וממילא היא עומדת ב'פרשת דרכים', האם יש להבין מכך שאין זה רצון השי"ת למלא בקשתה, וממילא מה יש לה להתחכם ולבקש שוב ושוב, או שאדרבה, מותר וצריך להמשיך, וביקשה ממנו שיסיים את השאלה בפסוק (תהלים סט ד) 'כלו עיני מייחל לאלוקי'...

ואכן במצוות 'כיבוד אם' נסע לבני ברק, וקבלו הגר"ח בסבר פנים יפות, שמע את השאלה, ומיד השיב הרי"ז גמרא מפורשת (ברכות לב): 'אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל, שנאמר (תהלים כז יד) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'', אך הוסיף הגר"ח זצ"ל לדייק בלשון הגמ' שלא אמרו ימשיך להתפלל וכיו"ב אלא יחזור ויתפלל, והכוונה בזה היא, לאפוקי מדרך הבריות שאם אינם נענים נחלש אצלם כח האמונה בתפילה והם 'מתחזקים' להתפלל... אבל כבר לא מתאמצים כמו עד עתה, אלא יחזור ויתפלל - והיינו להתחיל מתחילה, לגשת עם כל הלב עם כל האש - תבערת קודש אל ענין התפילה, עם כל התקוה, עם כל האמונה בכחה של תפילה שהיא פועלת, וזהו יחזור להתפלל יחזור לראשונה - כאילו הוא ניגש בפעם הראשונה להתפלל, ובזה יפעל פעולת טוב בתפילתו לטובה ולברכה.

וכאותו מעשה שסיפר הגאון רבי יעקב לנדא זצ"ל רבה של עיה"ת בני ברק יצ"ו, מה שהיה בשנות נעוריו כאשר הסתופף בליובאוויטש אצל הרה"ק מהר"ש זי"ע, שפעם הכניסו ס"ת חדש לארון הקודש שבהיכל ביהמ"ד, ותגבר השמחה עד מאוד, בריקודים סוערים בקול רינה וצהלה, והיה שם אחד שלא היה יכול להשיג ב'רוחב שכלו' לשמחה מה זו עושה, שהרי אין זה ספר תורה ראשון שמכניסים, וב"ה ארון הקודש מלא וגדוש בס"ת לרוב, עד שלא היה יכול להתאפק ואמר בלשון בתמיה וזלזול נאך א ספר תורה... (עוד ס"ת), נענה לו המהר"ש ברוב רגש דקדושה ולבת אש נ-א-ך א ספר תורה... וכמי שאומר וכי מילתא זוטרתיה היא שמכניסים עוד ס"ת... וכך גם לענין התפילה, כשהוא 'חוזר ומתפלל' חלילה מלומר לעצמו נאך א תפילה... מתוך זלזול וחוסר הערכה לאותה תפילה שעומד לשפוך, אלא אדרבה יתאזר בעוז ובתעצומות לומר נ-א-ך א תפילה... יגיל וישמח בחלקו על הכח האדיר שנתן לו הקב"ה בידיו - כח התפילה, ועי"ז בוודאי ישבר כל מחיצות ברזל ויקרע את כל המסכים המעכבים את התפילה.

ה. וכך ביאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (יתרו ד"ה ויאמר) בלשון הכתוב (שה"ש ב יד) 'יונתי בְּחַגְגֵי הַסֵּלַע הַשְּׂמִיעֵינִי את קולך כי קולך עָרַב', והנה, 'ערב' הוא מלשון 'ערבות', והכוונה, שהקב"ה מבקש מכלל ישראל להשמיע קולם על צרות אחרים, כי כל ישראל ערבים זה לזה, ומביא מה שאמר שמואל הנביא (שמואל א' יב כג) 'גם אנכי חלילה לי מחטוא לה' מחדול להתפלל בעדכם', והרי שמניעת התפילה על חברו נחשבת היא כחטא, לעומת זאת 'עיקר התפילה הנשמעת למעלה יותר הוא כשמתפלל בעד חברו'.

נביא כאן עוד מעשה שסיפר ה'מלמד' הנ"ל, שרבות בשנים היה נוהג לעלות לארה"ק בימי הקיץ כאשר לא מתקיימים הלימודים בתלמודי התורה בחו"ל. והנה לאותו שכן היו באותה תקופה 4 בנים מבוגרים חשובים מאד, שעדיין לא מצאו את זיווגם, ומאחר שהשכן היה בידידות קרובה עמי על כן ביקש ממני, בהגיעך לעמוקה על ציון התנ"א יונתן בן עוזיאל הידוע כמסוגל לפעול שם זיווגים הגונים, אנא אבקשך שתתפלל ותבכה שם עבור בניי. כן

באר הפרשה - פרשת תזריע

הווה, מיד למחרת הגעתי לארה"ק נסעתי לעמוקה, ובכיתי שם על כל אחד ואחד מבניו - על כל שם ושם בפרטיות, בכיות נוראות שמעולם לא בכיתי אפילו על הקרובים אלי.

ירדתי מהציון, נכנסתי לרכב שהמתין לי ומיד התקשרתי לשכני, נוי"ב ענתה ואמרה שרק בעוד שעה יוכל השכן לדבר... כעבור שעה התקשרתי שוב, ואז סיפרתי לו על הבכיות והתפילות בעמוקה. נענה השכן בהתרגשות, ראה נא, זה כשלושת רבעי השנה מדברים איזה שידוך לבני הגדול, והצד השני לא הסכימו, והנה, לפני שעה (באותו זמן שסיימתי תפילתי בציון בעמוקה) הם החזירו תשובה חיובית, והגלגלים החלו לנוע... משם המשכתי לתפילה בציון התנא רבי מאיר בעל הנס, כאשר גמרתי שם את סדר התפילה כבר שברו צלחת למזל טוב.

לסיום דבר הוסיף, שכעבור שנתיים בנסיעתי לארה"ק נסע שוב לעמוקה, אז התפלל על שידוך לבנו שכבר מלאו לו ח"י שנים, ומיד בצאתו משם - בעמדו באותו מקום אשר עמד לפני שנתיים - בירידה מהציון, התקשרו אליו מביתו שבמאנסי, והודיעו לו שעליו לחזור תיכף ומיד לארה"ב, כי קבלו תשובה חיובית על שידוך מאד טוב לבנו, ואכן חזר ולמחרת נגמר השידוך, והרגיש כעין הכרת הטוב, שבאותו מקום שנתקבלה התשובה לבני השכן קבל גם הוא שידוך לבנו.

1. מידי שנה בשנה אחר אפיית מצות היה הגרי"ז סאלאוויצ'יק מבריסק זי"ע עולה לביהמ"ד דחסידי קארלין, פעם פגש שם את החסיד המפורסם רבי יהושע העשיל הלטובסקי זצ"ל, מזקני חסידי קארלין ומנכ"י הדעת שבירושלים, וסיפר לו החסיד על אחד הצדיקים, שהיה מהדר מאד באפיית מצות בחומרות ודקדוקים שונים, שנה אחת בצאתו מאפיית המצות אחר שעות רבות של יגיעה ועמל, החזיק את מצותיו בחביבות מתוך שבח והודאה להקב"ה על שזכה לאפות מצות כשרות ומהודרות, עודו צועד בדרכו פגע ביהודי פשוט המהלך כנגדו ומצות בידו, משראהו הצדיק ביקש אותו להחליף עמו מצותיו. שמח האיש על ה'עסק' הלז כמוצא שלל רב, וכך עשו, והיו תלמידי הצדיק תמהים מאד על הדבר הזה, איך הסכים לוותר על המצות המהודרות בכל פרטי ודקדוקי הדינים ולקבל תמורתן מצות פשוטות, עד שנתברר להם שאותו איש פשוט סיים את כל ספר תהלים באותו יום והתפלל להקב"ה שלא יכשל בחשש חמץ במצות, על כן החשיבם הרבי כל כך.

משסיים החסיד לספר עובדא זו, שאלו הרב מבריסק מה מלמדנו מעשה זה, השיב החסיד ואמר בפשטות, לימוד גדול שנינו כאן - שהצדיק העדיף מצות שנאפו בכח התפלה יותר מן המצות שנאפו בעמל ויגיעה של בני אדם, אף שהיו בתכלית ההשתדלות שיצאו כשרות ומהודרות ללא פקפוק.

נענה הרב מבריסק ואמר שלדעתו יש ללמוד, כי על ידי אמירת התהלים בתמימות ובלב שלם סיבב הקב"ה שיקבל את המצות שהרבי עמל עליהן ודאג שיהיו בתכלית ההידור, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, ללמדנו כוחה של תפלה. אגב אורחא, בכלל ה'הכנות לחג' להרבות בתפילה שנזכה אכן להינצל מכל חשש חמץ, וכמו שסיפר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע על אחד מהצדיקים שמצא גרגיר חיטה בתוך תבשיל המרק בעצם חג הפסח, נחרד הצדיק ותמה על מה עשה לו ה' ככה, בלילה ההוא שאל הצדיק בשאלת חלום מדוע אירע לו כך, וגילו לו מן השמים שלא היה כאן כל חסרון מצד עבודת הבית בבדיקת וביעור החמץ, אלא שמן השמים סיבבו שעוף יעבור עם חיטה בפיו מעל ארובת הבית ויפול הגרגיר אל תוך הקדירה, ואירע לו כזאת על ששכח להתפלל אל ה' שישמור אותו מאיסור חמץ.

ומפורסמת עובדא כיוצא בזה שסיפר הרה"ק רבי יצחק מנעשכ"ז זי"ע (נדפס בהקדמה לספ"ק בעש"ט עה"ת אות מ), אשר פעם אחת ביקש מרנא הבעש"ט הק' זי"ע מתלמידו הרה"ק רבי דוד ממיקלאיוב זי"ע שיביא לו יין ממדינת 'בסרביא' לחג הפסח, והזהירו מאד שישתדל להשגיח ולשמור את היין מכל חשש איסור ובתכלית ההידור. נסע התלמיד במסירות ושהה בעיר 'טילנעשט' אשר ב'בסרביא' ונתעכב בבית הגתות בחודשי אלול ותשרי (במקום שהיה רגיל לשהות בצל רבו בימים הנוראים והמועדים) להשגיח בכל עת יצירת היין, מבצירת הענבים ועד דריכתם. מתסיסת היין ועד שפיכתו לתוך כדים בלי שום היסח הדעת, והרבה טרחות ויגיעות השקיע בעינא פקיאח על כל פעולה ופעולה שיעשו בכשרות הראויה למהדרין מן המהדרין, ואף לאחר חג הסוכות נתעכב שם עוד כמה שבועות עד אחר גמר תסיסת היין כדי שיוכלו להכניסו לחביות.

ויהי ככלותו את עבודתו הקשה והמייגעת זכה להטעין על עגלתו כמה חביות יין מהודרות שמורות וכשרות לפסח. בשמחה רבה יצא לדרך אך היו לו טלטולי דרך קשים ביותר מחמת קלקול הדרכים בימות הגשמים, וממש היה לו 'מסירות נפש' בכל פרסה ופרסה שנסע, בפרט שלא הסיח דעתו משמירת היין אפילו לרגע כמימרא - ביום ובלילה. לאחר כל העמל והיגיעה עלה בידו להביא היין למעז'יבוז' עד לפני פתח בית רבו. תיכף ומיד נכנס אל

הנגע את עינו - הכל תלוי בשמירת העינים בקדושה

בפרשתן (יג נה), 'והנה לא הפך הנגע את עינו וכו' טמא הוא, ופירשו הרבה מצדיקי הדורות כי הנה תיבת 'ענג' ותיבת 'נגע' שווין הן באותיותיהן, אך ההפרש והחילוק ביניהם הוא באות 'עין', שאם ה'עין' בראש התיבה הרי זה 'ענג', ואם ה'עין' בסוף התיבה הרי זה 'נגע', וזהו שאמר הכתוב לא הפך הנגע את עינו, ר"ל שלא נתהפך ונשתנה ה'עינו' - האות ע"ן, אלא נשאר לבסוף, על כן עדיין טמא הוא.

בהסתכלויות אסורות רח"ל - אין זה אלא 'נגע' ל"ע. ומוסיף עוד, שהלא עיקר חיות האדם הם בעינים, וכמו שאמרו (נדרים סד): 'סומא חשוב כמת', על כן העוצם עינו מכל דבר רע זוכה שיתקיים בו מה שנאמר (תהלים לג יח-יט) 'הנה עין ה' אל יראו וגו', להציל ממות נפשם, שהמקדש את עינו שיהיו 'עין ה' זוכה להציל ממות נפשו, הן לחיות דקדושה - ל'והאר עיננו בתורתך', והן לחיים כפשוטו, כי יראת ה' תוסיף ימים.

זאתה בן אדם בא וחשב חשבוננו של עולם, האם 'שוה' לך ללכת אחרי יצרך הרע ולהביט במקום האסור חלילה, ועל ידי זה לאבד בידים שתי עולמות, ולהמשיך על עצמך 'נגעים למיניהם, או שעדיף ללחום בגבורה כנגד אותו יצר הרע ולזכות לב' העולמות, ולחיי אריכ"ט, בני בריכ"ו ומזוני רויח"י, ולכל מיני ה'עונג' שבעולם...

וביאר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, שנרמזו כאן עניין שמירת העינים בקדושה ובטהרה, כי מי שמרים את ה'עין' לשמים, ששומר עינו מראות ברע - אצלו הוא ענג, והוא זוכה לכל מיני העונג שבעולם, ברוחניות ובגשמיות, לעומתו, מי שמשפיל את ה'עין' ומנמיך אותה

הבעש"ט כדי לבשר לו בשורה טובה שהשיג לו יין כשר בשמירה מעולה כחפצו, באותו רגע שעמדה העגלה לפני בית הבעש"ט לבדה עבר שם 'קאזאק' (קוזק) - גוי משומרי העיר, שהיה מפקח על מבריחי יי"ש מבלי לשלם מכס לאדון העיר, ומשראה את החביות חשש אולי יש יי"ש בתוכן וע"כ ציוה לפתוח תיכף ומיד את החביות לבדוק אם אינן יי"ש, ולא זז משם עד שפתחו החבית והכניס הגוי את חרבו, ומשנוכח לראות שזהו יין הלך לו לשלום, אך 'הזיקו בידו' שהרי היין נאסר בזה משום יין נסך.

אין לשער צערו הגדול של רבי דוד, שאחר כל היגיעות והטרחות נתקל בגוי ערל שברגע כמימרא הולך את כל עמלו לטמיון, ונכנס בבכיה ונפש עגומה אל הבעש"ט, ואמר לו יודיעני רבינו על מה נענשתי כך, בשעה שמסרתי נפשי לדבר מצוה. ענה לו הרבי, אכן מסרת נפשך בשמירת היין, אבל שכחת את 'עיקר השמירה' והיא 'אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר' (תהלים קכז א), ומכיוון שכן לא התפללת לפני הקב"ה שיעזורך לשמור היין היטב אירע מה שאירע. ולדידן, אין לנו כל השגה בצדיק הנ"ל, אבל ללמדנו בא שלא להסיח דעת בכל עת וענין מהבורא יתב"ש, לבוא אליו ולהתחנן לפניו שיצליח אותנו בכל דרכינו.

ז. וכבר אמרו להמשיל, ליהודי שהיה לו 'בית עסק' לממכר 'שקי קמח', והיה קונה את השקים מערבי אחד, וכך היה ההסכם ביניהם - על כל שק שיעביר הערבי יטיל היהודי 'פרוטה' לתוך צלוחית, ולבסוף ימנו יחדיו את המטבעות בכדי שידעו כמה שקים נתן לו, וישלם לו היהודי שכרו הראוי כמניין השקים. אך הערבי הדומה לחמור - בטיפשותו כי רבה - המתין לשעת הכושר כשיסובב היהודי את ראשו, וגנב מלא חפניים מהמטבעות שבצלוחית, בחשבו שהוא מרוויח בזה הון רב, ואין ה'שוטה' מרגיש שבזה מפסיד לעצמו 'הפסד מרובה' - שהיהודי לא ישלם כי אם על מספר שקים קטן יותר - שהרי התשלום תלוי בכמות המטבעות שיהיו בצלוחית. והנמשל מובן, לכל יהודי יש 'ערבי' קטן היושב על מפתחי לבו, וצופה רשע לצדיק - וממתין לשעת כושר כשלא יעמוד על המשמר ו'גונב' כמה ראיות אסורות, בחשבו שהנה הרוויח בזה 'הנאה ותענוג', וכמה לא חלי ולא מרגיש כמה הנאה ותענוג הפסיד בזה בשני העולמות, בעולם הבא ובעולם הזה...

ח. כך אמרו חז"ל (מס' דרך ארץ זוטא פ"א ה"ד) אל תכשל בעיניך, אין מכשול אלא בעיניים. עוד אמרו (שם פ"ט ה"י) 'אבא איסי בן יוחנן משום שמואל הקטן אומר, העוה"ז דומה לגלגל עינו של אדם, לבן שבו זה אוקיינוס שמקיף את העולם, שחור שבו זהו העולם, קומט שבשחור זהו ירושלים, פרצוף שבקומט זהו בית המקדש שיבנה במהרה בימינו ובימי כל ישראל אמן', ופירש ב'בנין יהושע' (שם) מה שדימו עולם הזה לעינו של אדם, וז"ל, כמו שבידו ובכוחו לגלגל עינו, כך בכוחו של אדם להנהיג כולי עלמא בזכותו, כמו שנאמר וצדיק יסוד עולם, עכ"ל, והיינו, שהשומר עינו בקדושה יכול 'להנהיג' את העולם בזכותו...

באר הפרשה - פרשת תזריע

כדי שישחית זה דרכו עד אשר יראה כי לא יכול לו, זהו שטן המשחית, עכ"ל. ולדין יאמר, כי בראות אדם שבא עליו נסיון - ידע שלא די שכל העולמות תלויין בו ועומדין לראות אם יעמוד בנסיון, אלא גם רווחים גשמיים עצומים תלויים ועומדים, אם יתגבר על עצמו וישלוט ברוחו².

וכבר איתא ב'רוקח' (בפירוש סידור התפילה) המבאר מה שאנו מבקשים בכל יום (ב'ברכות השחר') 'יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתצילני היום ובכל יום וכו' משטן המשחית, וז"ל, בשהקב"ה רוצה להיטיב לאדם אומר השטן, וכי בחינם תעשה לו טובה, תנסהו מקודם, וילך השטן ויקח את מפתחות התאוה ומטעהו

ט. וכמו שכתב רבינו ה'אבן עזרא' זי"ע על הפסוק (תהלים קיט לו) 'העבר עיני מראות שווא בדרכיך חייני', שלכן כתב הפסוק אחר 'העבר עיני - בדרכיך חייני' כי חיי האדם יאריכו אם לא ילך אחר עיניו.

י. הט אזנך למה שאמר הרה"ק 'השרף' מסטרעליסק זי"ע 'השומר עיניו יחיו בניו, ויגדלם בלא צער, ויציל אותם על ידי זה ממקרי הזמן' (אמרי קדוש עמ' קא), ומי אינו נזקק ל'סגולה' כזו לשמירה על בניו ולהצילם מכל צרה וצוקה... וכבר כתב כן בספר 'חסידים' (תצה) ועוד זכות ושכר גדול יש לו (לשומר עיניו)... כל דבר צער שהאדם סובל באותו ענין עושים טובה לזרעו שנא' יראה זרע יאריך ימים וכתוב אשרי בניו אחריו.

יא. נוראות אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (חנכה נר ד' ד"ה ולא) שאיסור הסתכלות נאמר בתורה בלשון 'אשר אתם זונים', והוא גם מלשון 'מזונות', כי המזין עצמו בהסתכלות אסורה רח"ל 'מזיק לו לפרנסה', ורמז זאת במה שאמרו (סוטה מח.) שמשבטלה טהרה ניטל טעם הפירות, כי הא בהא תליא [ולכן רק ב'עיניים' מצינו שחז"ל כינו אותו (ברכות כ. זבחים קיח.): זן עיניו מדבר עבירה, שלא נאמר כן על המדבר לה"ר - זן פיו, וכיו"ב].

עוד אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בהעלותך ד"ה והמן) לפרש בלשון הכתוב (יא ז) 'והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדולח', כי 'המן' רומז לשפע הפרנסה, ואימתי זוכה ל'מן' כשעיניו עין הבדולח בשמירתו על טוהר העיניים, וזה כלל גדול, הפרנסה היא לפי שמירת טהרת העיניים, וככל מה שממלא תאוותו ועיניו בראיות אסורות ומילוי תאוותיו כן מנכים לו מפרנסתו והנאותו ורווחיו של היתר, ומידה טובה מרובה בשמירת עיניים תרבה פרנסתו.

וכך מתאמרא בשם צדיקי קמאי זי"ע לדרוש בלשון הכתוב (תהלים קמה טו) 'עיני כל אליך יִשְׁפְּרוּ ואתה נותן להם את אכלם בעיתו', אל תקרי יִשְׁפְּרוּ אלא יִשְׁפְּרוּ, ר"ל, שאם 'משבר' את עיניו אזי יתקיים בו 'ואתה נותן להם את אכלם בעיתו', שזוכה לפרנסה...

יב. כענין זה מצינו בספר 'מדרגת האדם' לסב"ק מנובהרדוק (מאמר דרכי חיים פ"ג) מעשה שהיה בשנות קדם, כאשר מינו רב צעיר לימים לכהן פאר בקהילת 'האמבורג' שהיתה עיר ואם בישראל, והנה תיכף בבואו העירה - ביום הראשון לרבנותו הגיעה לפניו אשה אחת 'פשוטה' מן השוק ואמרה לו שיש לה דין ודברים עם פלוני הגביר שהיה מנכדי העיר, ושאל הרב אותה אם יש באפשרותה להמתין עד מחר כי עודנו עייף מטורח הדרך, ואמרה לו כמה אמתלאות שמכרחת לזה דוקא היום, קרא המרא דאתרא אל השמש ואמר לו שילך להזמין את הגביר לדין תורה, ואחז את השמש פחד ורעדה ממש, וכי הוא ילך לתבוע את הגביר לבוא לדין... וזירוז הרב שילך תיכף ומיד, הלך השמש, אבל לא עצר כח בעצמו לעלות לבית הגביר, אלא המתין בסמוך לחצר הבית מתוך תקווה שאולי יצא הגביר מעצמו, ואכן, כאשר יצא הגביר החל השמש להתקרב אליו, שאלו הגביר מה בפך, גמגם השמש בחצאי תיבות ובלשון קטועה שהרב מזמינו לדין, השיב הלה, אמור לרב 'עדיין יש לי פנאי'... חזר השמש וסיפר לרב את תשובת הגביר, וישאל הרב את ה'תובעת' האם מסכימה להמתין, אך היא אמרה שאינה יכולה. שוב שלח הרב את השמש אל הגביר לאמור לו שעליו להתייצב תיכף... נבהל השמש ביותר כיצד יוכל לגרום בזיון כזה לרום מעלת הגביר... אך הרב הכריח אותו, וכאשר הגיע לא הצליח לפתוח בדיבור עד ששאלו הגביר מה אמר הרב, והשיב לו כנ"ל, מיד קצף הגביר וחמתו בערה בו, וכדרך עשיר יענה עזות שלח את השמש להודיע לרב, כי אני הוא גביר דמתא, ואילו הרב אינו אלא אורח ואינו מכיר את תהלוכות העיר... ועוד אגיע לדין מתי שיהיה לי פנאי. וחזר השמש על עקבותיו לספר להרב מה שהיה. מיד קם הרב במקומו, ואמר לשמש, לך אמור לו 'כי אמנם שהוא הגביר דהאמבורג, ואם אני אומר שיבוא היום הוא מוכרח לבוא דווקא היום, ואם כי חיל וצבא אין לנו להביאו בעל כרחו, אבל יש לנו שלוש אותיות ח-ר-ם ואנו יכולים לשלוח אותו על ידך'...

כמובן שנבהל השמש עד עמקי נפשו ואחזה אותו פלצות, היאך ירהיב עוז לומר דברים קשים כגידין כאלו אל כבוד הגביר... והתחנן אל הרב שישלח מישהו אחר... אכן הרב צעק עליו וזרזו לילך מיד, והלך אל בית הגביר כמי

סתומים וסגורים, אכן שערי הגן עדן הינם העיניים, כי השומר על עיניו בקדושה ובטהרה - זה השער לה' צדיקים יבואו בו, אכן מי שמפקיר את עיניו רח"ל הרי ה'שער' סגור בעדו והיאך יזכה לטייל בגן עדן"...

כי תזריע - הזורע ממונו בצדקה מצמיח ישועות נפלאות
בפרשתן (יב ב), 'אשה כי תזריע וילדה זכר' וגו'. ביאר
 הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה אשה) דהנה
 איתא בגמרא (גיטין ז): 'אמר מר זוטרא אפילו עני
 המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה, מוסיף ה'חתם
 סופר', ובזכות זה זוכה לפרנס אחרים משלו בלי ספק,

זו"ל הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תר"ע) בזה"ל, והנה
 זה נשאר לדורות עולם, כשמגיע ניסן נפתחים
 הלבבות שהיו סתומים וסגורים, ולעומת זה מסתלקות
 החומות שבין ישראל לאביהם שבשמים, וזהו האמור
 ב'יהי רצון' (שאחר אמירת סדר ה'נשיאים') 'תכנים ותעייל הנך
 ציפרי קדישי' אלו הנשמות שהיו עומדין על חומות גן
 עדן ולא היו יכולין ליכנס - עתה השערים פתוחים (עיי"ש
 עוד), וכל מי שיש לו רצון באמת יכול להיכנס. עכ"ל.

ולמדנו מדבריו, שה'גן עדן' פתוח עתה לרווחה וכל
 הרוצה יבוא ויכנס. ואפשר להוסיף על דבריו
 הק', כי ה'גן עדן' היינו הלב, כי נפתחים הלבבות שהיו

שכפאו שד... וביקש את סליחת הגביר על שאינו יכול להגיד לו את דברי הרב, אכן הוא הכריחו שיגלה לו, ובדלית
 ברירה מסר לו את התראת הרב, והלך משם מבלי הבט בפניו מרוב בושה ופחד. כעבור זמן מועט הגיע הגביר
 בכבודו ובעצמו, נכנס לבית הרב והכריז בקול גדול מזל טוב מזל טוב, כבודו ראוי להיות לנו לרב, אין כאן 'נתבע'
 ואין כאן 'תובעת', אלא כל הדבר הזה הוא רק 'בחינה' בעלמא... כי חששנו שמא הרב שהינו אברך רך בימים יתיירא
 מפני הגבירים והיושבים ראשונה במלכות ולא יוכל לקיים כדבעי את ציווי הכתוב (דברים א יז) 'לא תגורו מפני איש',
 על כן עשינו 'שפיל' (הצגה) בתחבולות שונות כאילו יש כאן איזה דין ודברים, ועתה כאשר נוכחנו לראות כיצד הרב
 תקיף לקיים ככל אשר כתוב בתורה מבלי לנטות ימין ושמאל, אם כן כבוד גדול הוא לנו שדייקא כבוד תורתו הוא
 ישמש כמרא דאתרא.

הבט וראה, אילו לא היה עומד 'הרב' בנסיון, אזי לא בלבד שלא היה מוצא חן בעיני הגביר, אלא אף היה מאבד
 את ה'רבנות'... ורק משום שלא רצה להחניף לגביר אלא עמד בנסיון, על כן זכה ב'רבנות' ואף הגביר עצמו הוקירו
 ביותר.... גם נתברר שלא היה שום מעשה אלא רק דמיון בעלמא של דין תורה... וכדברים הללו ייאמר לכל אחד
 ואחד, אם תעמוד בנסיון תזכה לכל הטובות שבעולם, גם תראה שבאמת לא היה שום נסיון אלא הכל מתחבולות
 היצר שמראה דמיונות שוא... זאת ועוד, גם 'היצר הרע' בעצמו הוא יהפך להיות מהעומדים לימינך אם לא תשמע
 בקולו... וכמו שהביא הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בן יהודע ב"ק קיז): בשם הגה"ק מהר"א גאלנטי זי"ע לבאר במה
 שמצינו בחז"ל (ב"ק קיז: לגבי רב כהנא, וכן בב"מ פה. לגבי ר' אלעזר ברשב"י) שה'עכנא' הוא הנחש שומר פתח מערות הצדיקים
 ואינו מניח להיכנס אליהם, עד שהוצרכו לבקש 'עכנא עכנא פתח פיך', ולכאורה מדוע דווקא ה'נחש' הוא השומר...
 ומבאר בזה"ל, שזה העכנא הוא היצה"ר של הצדיקים אשר לא היה יכול להחטיאם בחייהם יתהפך אחר פטירתם
 לעכנא וישמור אותם, עכ"ל.

יג. הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע דקדק פעם בלשון המשנה (פסחים ב.) 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ
 לאור הנר', ולכאורה אינו מובן מאי דקאמר 'בודקין את החמץ' והלא בודקין את הבית מן החמץ שבו (ואילו
 החמץ עצמו אינו טעון כל בדיקה), ונשאר המהר"י בקושיא.

בין השומעים היה גם בנו המהר"ד זי"ע, שלימים חזר על קושיית אביו, ופתח ליישב את הקושיא במשל, למה
 הדבר דומה, לשני סוחרים שנסעו ליריד למכור סחורתם, והצליח ה' דרכם שבזמן קצר מכרו את הכל, ובשמחה
 הכינו את צעדיהם לחזור לביתם מוקדם יותר מממה שחשבו תחילה, כיון שכן החליטו לחזור רגלי, ויצאו לדרך,
 לאחר כמה שעות רצו לנוח מעט מעמל הדרך לתת תנומה לעפעפיהם, אך חששו לשלום צרור המעות, כיוון שלא
 ידעו היכן להחביא את צרור כספם, הביטו כה וכה, ויראו כי אין איש, כי אם עדר של פרות רועות באפר, על כן
 השכיבו עצמם על הזרעים, ואת צרור הכסף תלו על אחד העצים.

אך סוחרים אלו לא ידעו ולא הבינו שפרות אינן רועות לבדן בשדה מרעה, ובוודאי יש כאן איזה רועה המנהיג
 את עדרו, והוא אכן ראה איך שהם תולים את המעות על העץ וחמד אותו לעצמו, המתין הלה עד שנרדמו השנים,
 מיהר אל העץ - ונטל את כל הכסף לעצמו, אך חכך בדעתו כדת מה לעשות - אם יברח עם הפרות הרי הפרות

והיינו שיוורק עליו מן השמים שפע עשירות עד שיפרנס אחרים משלו. ובוה ביאר את הכתוב 'אשה' רומז לעני, שהרי בידוע אשה היא בבחי' מקבל, והעני הוא המקבל מאחרים, כי תזריע רומז לנתינת צדקה, ועל דרך שנאמר (הושע י יב) 'זרעו לכם לצדקה', אם יעשה כן מובטח לו ש'ילדה זכר' - שיתהפך הוא עצמו להשפיע לאחרים בבחי' זכר.

ובמקום אחר כתב ה'חתם סופר' (בפרשת וירא עה"פ איה שרה אשתך) וז"ל, כי אשה שהיא בעלת צדקה זוכה לזכרים (כמו שכתבתי על פסוק אשה כי תזריע וילדה זכר)^{טו}.

והזמן גרמא לעסוק בצדקה וחסד ובנתינת 'קמחא דפסחא' וסיפוק צרכי החג, והנה כתיב (שמות יג ו-ז), 'שבעת ימים תאכל מצת וביום השביעי חג לה',

מקיימים קול רעש גדול בדרך הילוכם ויתעוררו הסוחרים משנתם ויתפסוהו בקלקלתו, ולאידך אם יברח בלי הפרות הרי בעל הפרות יקיים בו 'פסק', על כן מילא את התרמיל בגללים של הפרות תחת הכסף - כדי שלא ירגישו הסוחרים בקחתם את תרמיל המעות שהוא ריק ממעות, והשכיב עצמו במקום אשר שכב עד עתה, ואכן תחבולתו הצליחה, כאשר התעוררו הסוחרים משנתם שמחו בראותם את תרמילם 'מלא' תלוי על העץ והמשיכו בדרכם בשמחה, אולם כאשר פתחו את התרמיל חשכו עיניהם בראותם כי הוא מלא בגללים במקום הכסף, והביטו זה על זה בתדהמה ותמהו 'איך יתכן שהפרות הגיעו לראש האילן ונטלו את צרור הכסף ומילאו אותו גללים...' ובסכלותם אמרו, נו, וכי אפשר לנו לילך אל הרב לדון 'דין תורה' עם הפרות... ובכך סיים מהרי"ד את דבריו, כאשר הקהל משחק על טפשותם של הסוחרים, ולא הבינו כלל מה בין עובדא זו לקושיית מהר"י מבעלזא זי"ע.

בכל אותו זמן עמד בנו הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע מן הצד והקשיב בכובד ראש לדברי אביו, ובתום דבריו התחיל כל גופו לרעוד מרוב פחד, ולשאלת החסידים הסביר באימה, שדברים עמוקים וטמירים גזו אביו בהאי עובדא, דהנה הסוחרים נשארו בקושיא מחמת טיפשותם, ואם היה להם קצת שכל בקדקדם היו מהפכים את הקושיות לתירוצים, דהנה דווקא מחמת שהוקשה להם - האיך יתכן שהפרות עלו על העץ ליטול צרור כסף, היו צריכים להסיק שוודאי היה שם רועה שהוא עלה על העץ לגזול את כספם.

והנמשל, האדם ירד לעוה"ז עם תרמיל - זה הלב, ועליו למלאותו באבנים טובות ומרגליות על ידי קיום התורה ומצוות, אולם לפעמים נרדם האדם על משמרתו דומיא דהסוחרים שנתנו תנומה לעפעפיהם, ובשעה זו מרוקן היצה"ר את לב האדם מכל הרכוש שצבר בתרמילו, ומכניס תחתם גללים - עוונות ותאוות רעות רח"ל, אמנם בהגיע זמנים טובים מתעורר האדם משנתו ובודק את לבו, והוא נדהם למצוא שם 'גללים', אך במקום לבחון מאין מקורם של הגללים כדי להוציאם ולהחזיר לעצמו את רכושו הרי הוא מתייאש ומשלים עם מצבו השפל, אולם המשכיל מבין שהקושיות הן עצמן התירוצים, ויסיק שהיצר הרע הוא המכשיל את האדם בעת תרדמתו, כמאמר החכם ב'חובות הלבבות' (שער יחוד המעשה פרק ה) 'אתה ישן והוא ער לך', והוא אשר גזל ממנו את כל אוצרותיו, וימהר לרדוף אחריו ויתבע ממנו את רכושו ויעמוד על המשמר מכאן ולהבא שלא ירדם שנית, ולכן בזמנים טובים של אור לארבעה עשר 'בודקין את החמץ' ולא את הבית, כי עליו לחקור אחר שורש הדברים, מה מקור ושורש של החמץ, באיזה דרך מצא היצר פירצה למלאותו בכל אלו הגללים, ולהחזיר את האבידה היקרה זו הנשמה הטהורה של כל יהודי.

ולענייננו ייאמר, אם רואה אדם שהלב סגור גם בימים קדושים אלו - יבדוק את ה'חמץ'... והזמן גרמא לקבל על עצמו לשמור על העיניים בימים אלו שהסכנה מצויה בהם יותר.

יד. נפלאות כתב הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע (דרוש לשבת תשובה), כי הנה בשעה שאדם זורע את הגרעין ומטמינו באדמה הרי נראה שהוא 'הפסיד' לעצמו את הגרעין, על כן השוטה אינו רוצה לזרוע כי חס על ממונו, אכן החכם מבין ש'הפסד' זה הוא גורם לעצמו רווחים בלי גבול, כי מגרעין אחד יכול לצאת 'כמה וכמה אלפי גרעינים', כך ה'זורע' צדקה אינו נפסד כלל במה ש'מחסר' מממונו אלא אדרבה 'זורע צדקות' - מצמיח ישועות, הצדקה היא ה'גרעין' שעל ידה צומחים ישועות ורווחים הרבה.

טו. וכך אמרו חז"ל (כלה פ"א), מה יעשה אדם ויהיו בניו עשירים ויקיימו, יעשה חפצי שמים וכו', ואלו הן חפצי שמים - יפזר מעותיו לעניים, שנאמר (תהלים קיב ט) 'פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד'. אמרו עליו על רבי טרפון, שהיה עשיר גדול, ולא היה נותן מתנות לאביונים. פעם אחת מצאו רבי עקיבא, אמרו לו, רבי, רצונך שאקח לך עיר אחת או שתים, אמר לו הן, מיד עמד רבי טרפון ונתן לו ארבעה אלפים דינרי זהב, נטלו רבי עקיבא, חלקו

שינוי אופן כתיבת 'מצות', שבפסוק הראשון המדבר על חובת האדם לאכול בעצמו נאמר 'מצת' חסר, כי לעצמו רשאי הוא לחסר ממאכלו... אבל לאחרים נאמר 'מצות' מלא - לתת להם כדי שביעה בלא לקמץ ולחסוך".

ביסוד הדברים מתאמרא בשם הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' זי"ע מה שנפסק בשו"ע בריש הלכות

פסח (תכט א) 'שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום, הגה - ומנהג לקנות הימים לחלקן לעניים לצורך פסח', ובהמשך דברי המחבר 'אין נופלין על פניהם בכל חודש ניסן', ומבאר את סמיכות ההלכות, שרצה הרמ"א להקדים, שתחילת דבר ידאגו איש לרעהו, שיהיו לו כל צרכיו בהרחבה, ויתן 'מעות חטים' לעניים"י, ורק

מצות יאכל את שבעת הימים' וגו', והקשה הגר"א זי"ע (קול אליהו בא) א. מפני מה כפל הכתוב בציווי שבעת ימים תאכל מצות ומצות יאכל את שבעת הימים. ב. מדוע שינה הכתוב בלשונו שבתחילה אמר תאכל, ובפעם השנית נאמר יאכל. ג. גם צריך ביאור הטעם שבפסוק הראשון נאמר 'מצת' חסר ואילו בכתוב השני כתיב 'מצות' מלא.

ומבאר כי בתחילה הזהיר הכתוב כל איש מישראל שבעת ימים תאכל מצת - והיינו שיאכל הוא בעצמו, וחזר הכתוב לצוות שלא ידאג רק לעצמו"י, אלא צריך להשתדל שמצות יאכל על ידי אחרים, ולרמוז על מנהג נתינת 'קמחא דפסחא' לעניים, ועל כן נאמר 'יאכל' שמשמעותו יאכל על ידי אחר, ובוה מתבאר

לעניים. לימים מצאו רבי טרפון, אמר לו היכן העיירות שלקחת לי, תפסו בידו והביאו לבית המדרש, והביא ספר תהלים והניחו בפניהן, והיו הולכין וקורין עד שהגיעו לפסוק זה 'פזר נתן לאביונים' וגו', אמר לו זו העיר שקניתי לך, עמד רבי טרפון ונשקו ואמר לו רבי אלופי רבי בחכמה ואלופי בדרך ארץ והוסיף לו ממון לבזבז.

עוד מעשה נורא איתא ב'אבות דרבי נתן' (סוף פרק שלישי), מעשה בחסיד אחד שהיה רגיל בצדקה, פעם אחת הלך וישב בספינה, באה הרוח וטבע ספינתו בים, ראהו רבי עקיבא, ובא (לפניו ב"ד) להעיד על אשתו להינשא, עד שלא הגיע עת לעמוד בא אותו האיש ועמד לפניו, א"ל את הוא שטבעת בים, א"ל הן, ומי העלך מן הים, א"ל צדקה שעשיתי היא העליתני מן הים, א"ל, מאין אתה יודע, א"ל כשירדתי למעמקי מצולה שמעתי קול רעש גדול מגלי הים שזו אומר לזו וזו אומר לזו - רוצו ונעלה את האיש הזה מן הים שעשה צדקה כל ימיו, באותה שעה פתח ר' עקיבא ואמר, ברוך אלוקים אלוקי ישראל שבחר בדברי תורה ובדברי חכמים, שדברי תורה ודברי חכמים קיימין הם לעולם ולעולמי עולמים, שנאמר (קהלת יא א) 'שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו', ועוד כתיב (משלי יא ד) 'וצדקה תציל ממות'.

טז. מסופר על הגאון הנודע רבי אייזיל חריף זצ"ל, שראה את ה'גביר דמתא', אשר כגודל עשרו כך גודל קמצנותו, והיה נמנע מלתת 'קמחא דפסחא', והנה אותו גביר עומד ובודק את כיסי בגדו לבל ימצא שם אפילו פירור חמץ, נענה לו רבי אייזיל, חבל שהינך טורח כל כך בחינם, שכבר אמרו חז"ל (פסחים ה:) 'חור שבין יהודי לארמאי' (-נכרי) אינו צריך בדיקה (וכלומר שבמקום הנמצא תחת בעלות אינו יהודי פטור מבדיקה), ואתה הינך יהודי רק עד הכיס...

יז. וכך כתב הגה"ק רבי חיים פלאגי זי"ע (צדקה וחיים מערכת י) וז"ל, מצת כתיב בתורה חסר, ר"ת צדקה תציל ממות, כלומר מי שנותן צדקה למי שחסר, צדקה כזו תציל ממות [ועל כן נאמר 'מצת' חסר, לרמוז על נתינת צדקה למי שחסר לו, שהיא מצילה ממות], לכן אות צ' באמצע תיבה של 'מות' לומר שהוא מפריד המות שהוא מ' ת' הן 'מת', כלומר אף שחייב מיתה אך באה אות צ' רמז צדקה מפריד וכו', ומה שנאמר מיתה סתם משמע מיתות ב"ד שהן מיתות חמורות. עכ"ל. כלומר, שאף מהם ינצל לחיים ולשמחה ושלוש.

סיפר צדיק נשגב מרא דעובדא, לפני כמה שנים התעסקו בביתו ב'סידור' משפחות עניות ונזקקות מאוד לחג הפסח, ועמלו הרבה לסדר להם 'חלוקות' למיניהם וקמחא דפסחא כדבעי, ועם כל הטורח בערבי פסחים בנקיון הבית והכשרתו לא חסכו במאמצים לעמוד לעזרת אותם משפחות. ויהי בעיצומה של ההתעסקות במעשי החסדים הבחינה ב"ב שאינה רואה את בנה התינוק כבן שנה, והחלו לחפש אחריו בכל הבית אך 'הילד איננו', עד שמצאו אותו בעריסתו 'קבור' מתחת הררי כרים וכסתות (שמיכות) שהניחו שם מבלי משים, וכמעט שלא בא לידי חנק רח"ל. וראו בחוש היאך נתקיים בהם מה שנאמר צדקה תציל ממות...

יח. שנה אחת בעת עריכת ה'סדר' התלהב הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע בעת הגדה של פסח למשך כשעה ושעתיים, לאחר מכן נענה ואמר בשנה זו הסדר של הרה"ק רבי אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע (שהיה דר בעיה"ק ירושלים) מאיר למעלה מאד ונעלה מכל הסדרים, ברבות הימים נודעה סיבת הדבר, כי באותה שנה נשלח אליו סכום גדול מאחד

ואל יחשוב כי 'ביטול תורה' יש כאן ואולי עדיף לעסוק בתורה כהכנה דרבה לקראת ליל התקדש החג, כי אדרבה זוהי ההכנה הראויה על ידי הטירחה בגופו ממש, וכמו שאמר הרה"ק רבי פנחס מקאריין ז"ע 'הטרחות שטורחין קודם הפסח על ידי זה שוכח האדם עסקי עצמו וכו' והוא בבחינת פושט צורה, ועי"ז ילבש צורה ויכול לקבל חיות ואור חדש לפסח' (אמרי פנחס

לאחמ"כ ידאג האדם לצרכי עצמו שיהא 'אין נופלין על פניהם' - שאף הוא עצמו לא יבוא לידי נפילה"ט.

ועבדת את העבודה הזאת - מעלת עבודת 'ביעור' החמץ הנה 'עבודת הימים' כפשוטו היא בעסק הכנת הבתים לקראת פסח, בביעור החמץ והכשרתו לחג המצות,

מאנשיו שבחול, והיה סיפק בסכום זה לחוג את החג כשלמה המלך בשעתו, אבל הוא חילקו בין עניי עיר הקודש שיוכלו לחוג את החג כראוי, ולכן האיר סדרו מעלה מעלה (הגש"פ אמרי החן להגה"צ רבי אלחנן היילפרין ז"ע עמו' ל). יט. ועל ידי זה גופא שדואג לאחרים אזי יתעורר עליו מן השמים רחמים וחסדים 'לדאוג' ולספק לו כל צרכיו. כי הנה שנינו במשנה (פסחים קיד.) 'מזגו לו כוס ראשון', להראות מנהג 'חירות' שאינו מוזג בעצמו אלא אחרים טורחים עבורו, ואם כי מעיקרא דדינא הרי זה נוהג רק כלפי בעל הבית, אבל כל שאר המסובים מוזגים לעצמם, אמנם רבים נהגו זאת בכל המסובים, שאין אחד מוזג לעצמו אלא אחרים מוזגים לו. אלא שלפי זה נמצא שכל אחד מוזג לשני, ואם כן יש מקום לשאול 'מה הועילו חכמים בתקנתם', שהרי סוף סוף כל אחד 'טורח למזוג', ומה המעלה הגדולה בכך שאינו מוזג לעצמו. וביארו עפ"י מה דאיתא בחת"ס ובספה"ק שעל ידי שבני ישראל עשו חסד אחד עם השני במצרים אזי גם מן השמים נהגו עימם במידת החסד, ולזכרון זאת אף אנו מתעסקים כל אחד בטובתו של השני. ואין זה רק 'לזכר' בעלמא... אלא כך הוא 'בכל דור ודור', כי 'איש לרעהו יעזור', ואבינו שבשמים ירחם עלינו ו'ימזוג' לנו כוס מלא ברכת השם.

כ. דבר שפתיים אך למותר ש'עבודה' זו היא מצוה שבגופו..., ובל יטריח את בני ביתו בעוד שהוא עצמו עושה 'והתעלמת', וד"ל. וכמסופר על הגה"צ רבי שמשון אהרן פאלאנסקי גאב"ד טעפליק זצ"ל, שפעם ראה בביהמ"ד אברכים השוקדים על תלמודם בהתמדה גדולה בערבי פסחים, והבין שבבית כמה מהם נצרכים לעזרתם בהכנות החג, עלה הרב על הבימה והכריז, בידי רשימת אלמנות המשוועות לעזרה בדחופות למען צרכי החג, מי ממכם מוכן לעזור ולסייע להן. כאיש אחד ובלב אחד התאספו כולם לעזור ולסייע לאותן אלמנות. ביקש מהם הרב להתייצב לפניו בשורה ונתן בידי כל אחד פיתקא בו נכתב אדרעס (כתובת) של אחת מהמשפחות הזקוקות לעזרה, והיה כאשר פתחו את הפתקים מצאו כל אחד כתוב בפיתקא שלו מקום מגוריו - שנשלח לסייע לבני ביתו. והייתה כוונתו להוכיח להם, שלא טוב הוא המעשה שהם מוכנים ומזומנים לסייע לאחרים יותר מבני ביתם, ולא באלה חפץ לה' שהרי כתיב (ישעיה נח ז) 'ומבשרך לא תתעלם'.

וכאותו 'מעשה' באברך שהלך ברחוב, ומרחוק הבחין בבריה מבריותיו של הקב"ה 'נופל תחת משאו' כשבידיו ועל גבו נישאים חבילי חבילין של מאכל ומשתה וכלי בית, וכבר הכין את עצמו לקיים מצות פריקה, וטעינה על גבו - עכ"פ חלק מהמשאוי, אך מכיוון שנתקרב הבחין שה'נושא' הוא אחד מבני ביתו, מיד ביקש ממנו 'טובה' והעמיס עליו גם את תיק הטלית-תפילין שלו... כמי שאומר, שמצוות עשיית חסד נאמרה רק בחברים וידידים ולא אצל הקרובים אליו.

ובאמת, כמה רעה וחולה היא הנהגה זאת, להיות אכזרי כעורב על בני ביתו, לרחק את הקרובים ולקרב את הרחוקים. וכזאת מצינו באחשוורוש אשר נראה כ'בעל חסד' הגדול ביותר, בעשותו את הסעודה וציווה על משרתיו 'לעשות כרצון איש ואיש', אולם אם כלפי כל העולם היה 'וותרן' ונוח במידותיו, אך כאשר ושתי המרתה את פיו ולא עשתה רצונו - ויקצוף המלך מאוד וחמתו בערה בו עד שגזר דינה להריגה...

וכבר היה מעשה באחד ששאל את אחד מגדולי הדור בערבי פסחים, היות ונפל בדעתו 'חומרא' רבתי שצריך לנקות - לגרד ולשפשף כהוגן בין המרצפות (tiles between the) ובני הבית אינם מסכימים כל כך לקבל על עצמם 'חומרא' זאת, האם עליו לכופם על כך... אמר לו הרב אכן הידור גדול וחשוב ראוי הוא, אך ב'חומרא' כזו אין סומכין על הנשים, אלא אתה בעצמך צריך לעשות זאת כמו ידיך...

שמעתי אומרים בשם עדי ראיה שזכו להיות נוכחים במשך כמה שנים בליל הסדר אצל הגאון רבי דוב בעריש וויידנפלד זצ"ל גאב"ד טשעבין, בכניסתו לביתו מביהמ"ד התחיל תיכף בעריכת הסדר כמנהג ישראל, ופתח ואמר

זאת חודש ניסן נקרא 'הזה', שנאמר 'החודש הזה לכם', ועל כך נאמר ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה, ללמד שעבודת חודש ניסן חשובה כאותה עבודה שבחודש תשרי. ומכאן 'זכר לדבר' עד כמה חשובה במרומים עבודת ישראל קדושים בימי ערבי פסחים²¹.

הפליג בדבר בשו"ת 'מן השמים' (סימן עא) וז"ל, והחמירו בהם בכלליהם ובפרטיהם (של איסור חמין בפסח), וכל המאריך בדקדוקיהן מאריכין לו ימיו ושנותיו²².

'עבדו' בשמחה - להתרחק מן הכעס והרוגז
כלל גדול איתא בזה"ק שכל דבר שהוא מ'סטרא דקדושה' צריך להיעשות בנחת²³ ובשמחה, אבל אם נעשה ברוגז הרי זה מ'סטרא אחרא בישא, סטרא

השלם, ער"פ אות קסו)²⁴. והיה הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע מפליג מאד בשבחן של ישראל העמלים לבער ולגרש כל זכר של משהו חמין, ובקדושתו המליץ שפעולות אלו שוות לתקיעות שופר העולה קשר"ק, כי בערב פסח 'ראשי תיבות' שלהם הוא 'ק'ראצין ש'אייערין ר'יבין ק'עריין' (כולם ענין נקיון הם בשפת האידיש, לשפשף ולכבד את הבית מכל פירור של חמין) והמלאכים העולים מהם הם קשר"ק וממליצים טוב על ישראל²⁵.

והסמיכו לזה מה שאמר הרה"ק רבי ברוך ממעוז'בו' זי"ע (בוצינא דנהורא בא) לרמוז בלשון הפסוק (שמות יג ה) 'ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה', כי הנה מצינו בחודש תשרי שנאמר בו לשון 'זאת' וכדכתיב (טו ג) 'בזאת יבוא אהרן אל הקודש', לעומת

'קדש' ותרגם בשפת האידיש את משמעותו של 'קדש' כנהוג, וכן עשה בכל שאר הסימנים, אך כשאמר הסימן של 'שלחן עורך' סתם ולא פירשו, רק אמר זימנא חדא 'שלחן עורך' מבלי לתרגמו ולפרשו, והיה הדבר למילתא דתמיהה בעיניו. בתום עריכת ה'סדר' שאלו לפשר הדבר, וזכה שגילה לו טעמו באמרו הנה בשאר הסימנים כיוונתי את הדברים לעצמי, 'קדש' שאני אעשה קידוש, וכן 'ורחץ' שאני אטול ידים וכן כולם, אך ב'שלחן עורך' אמרתי לבית יעקב אלו הנשים שיכינו את השלחן במעדנים ומטעמים לכבוד יום טוב, וכשמצווים לאחרים אין צורך לחזור ולפרש שוב, ודי באמירה רכה תחילה...

כא. וכבר העיד הרה"ק בעל ה'שומרי אמונים' זי"ע שבשנה אחת החליט בתחילת ימי ניסן שבשנה זה הוא רוצה לקבל את שפעת הקודש הבאה ומתגלית בליל חג הפסח, לכן הודיע למשמשי שיעשו ככל היכולת מלהכניס אליו את הקהל, וסגר את עצמו בכל ימי ניסן ב'הכנות גדולות' לקראת ליל הסדר, וממילא לא סייע בגופו להכנות הנדרשות, אבל, משנכנס החג ראה שמעולם לא היה לו סדר 'חלש' מבלי השגות מוחין עלאין כאותו ה'סדר'. כי זהו עיקר דבר, דייקא טרדות של ערב החג ביאו עליו אורות החג.

כב. חסידים מספרים, שהגבאים של הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע רצו להחליף את השולחנות ולקנות חדשים לפסח, גער בהם הרה"ק ואמר, וואס וועט דער בארדיטשובר זאגן - מה יאמר הרה"ק מבארדיטשוב, תדעו שהרעש והקול העולה משפשוף וגירוד השולחנות עולה למעלה ומבטל כל מיני קטרוגים מלמעלה.

כג. וכה אמר הרה"ק רבי אלעזר מליז'ענסק (בן הרה"א) זי"ע לפרש במה שפירשו חז"ל (מגילה יג:) בדברי המן הרשע 'זאת דתי המלך אינם עושים - דמפקי לכולא שתא בשה"י פה"י', ולכאורה תמוה, וכי כל השנה היא שבת או פסח... אלא 'שהיה קשה בעיניו הרשע וכקוץ בעיניו' ההכנות שעושים לקראת שבת ולקראת חג הפסח, הן בקצירת החיטים ושמירתם מפני כל חשש חימוץ חלילה, 'ובפרט קודם החג על כל דבר ודבר בפרטי', על כן אמר שכל השנה אומרים שפסח היום. מעתה עמוד והתבונן אם להמן הרשע מפריע כל עסק ההכנה לפסח והרי זה כ'קוץ בעיניו', אם כן כמה חשיבות יש בדבר...

כד. וכך כתב ה'קב הישר' (פרק ז) בשם ספר 'יסוד יוסף' וז"ל. ויש קבלה בידי, כל טורח שאדם מטריח עצמו לכבוד יו"ט של פסח, והוא עייף ויגע בהטורח, אזי בעסק זה הוא הורג כל המזיקים הנקראים נגעי בני אדם, עכ"ל. והיינו שעל ידי זה מגרש ומבטל כל רע מעל עצמו.

ומעתה ראה נא כמה שמחה ותענוג עלינו להביא על עצמנו בעת העסק הגדול ובטרח סביב החג ונקיון בבית ובחוץ, כי 'רווחים' הרבה נשכרים בעסק וטורח זה.

כה. בעת שנסע הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע בערב חג הפסח לאפות את ה'מצות מצווה' בכפר חב"ד (כשהיה דר בתל אביב), אזי מחמת השעה המאוחרת מיהרו מאד המשמשים, והורה הרה"ק לעמוד, ושמעוהו אומר 'הושע נא נפש מבהלה... הושע נא נפש מבהלה...'. ואכן הרבה צריך להיזהר בימים אלו ולשמור על ה'נפש מבהלה'...

באר הפרשה - פרשת תזריע

בדרך רמז אמר הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע בפסוק (שמות לד יז) 'אלהי מסכה לא תעשה לך', וסמך ליה (פסוק יח) 'את חג המצות תשמור', כי מילתא דשכיחא היא שבאים לידי כעס בעת ההכנות לחג הפסח וכן בחג עצמו, והרי אמרו חז"ל (שבת קה:): כל הכועס כאילו עובר ע"ז, לכן הזהירה תורה שבימים אלו יזהר ביותר שלא לעשות 'אלהי מסכה' זה הכעס לב,

דמסאבא' (צד אחר הרע, צד הטומאה)^כ, על כן צריך להשגיח וליזהר מאד שכל עבודת הקודש של נקיון הבית מחמץ תיעשה מתוך שמחה וחדוה^כ ולא חלילה מתוך כעס ועצב^כ, רק ישיש וישמח^כ בזכות גדולה זו שנפלה בחלקן לעשות נחת רוח לבורא יתב"ש ולקיים מצוותו^ל. וכבר כתב ה'רוקח' (סי' רפג, הובא בבאר היטב תסט סק"א) לא יאמר כמה טורה פסח לא.

כו. נוראות הובא משמיה דהרה"ק רבי לוי יצחק מבארידטשוב זי"ע, שעל ידי ההכנות לחג הפסח יש ביד האדם להשיג מדריגת רוח הקודש, אך מדת הכעס מונעת ממנו מעלה נשגבה זו.

כז. הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע ביאר הטעם שכתב השו"ע בתחילת הלכות פסח (סי' תכ"ט ס"ב) 'אין נופלין על פניהם בכל חודש ניסן' (ואף שם הסימן נקבע על הלכה זו), כי היסוד הראשון של כל 'הלכות הפסח' הוא שלא להלך בפנים נפולות וברוב דאגה, אלא רק מתוך שמחה.

כח. וכבר אמרו 'דבר נורא', דלכאורה אינו מובן על מה מקנטר הרשע ומתלונן - 'מה העבודה הזאת לכם', הלא פסח זמן חרותנו הוא, והכל יושבים בהסיבה כבני מלכים, ואין לך תענוג גדול מזה, ומה גרם לרשע למאוס בעת כזאת במצוות ה', הלא מסברא היה נראה יותר להתלונן בשעה שצמים ומתענים ביום הכיפורים, או בשאר קיום המצוות שאין בהן הנאת הגוף, אלא, אומרים לו לאב, אם ראית שיצא מבטנך בן רשע, עליך להתבונן היטב, שמא ענין זה גרם לו, שראה בערב החג איך כולם עומדים ומנקים את הבית בעצבון מתוך 'נערוון' (עצבים), ובמקום לשמוח בקיום מצות מלך מלכי המלכים מתרגזים ובאים לידי כעס ולכלל טעות, זה גורם לו למאוס בעבודת ה' ויצא שכרם בהפסדם ח"ו (ואף שאין אתנו יודע עד מה, מדוע יש לפלוגי בן חכם ופלוגי הבן כביכול רשע, אבל ללמדנו בינה בזהירות ההנהגה, לשמוח ולשמח סביב המצוות).

כט. דבר נפלא שמעתי מחכם אחד שליט"א לרמז בלשון 'חגים וזמנים לששון', כי הנה 'חג' הוא מלשון עיגול וסיבוב כידוע [ומלשון 'ובמחוגה יתראהו' (ישעיה מד יג) ופירש רש"י, אם בא לעשות בו ציורים עגולים מסבב אותו במחוגה], ורמז יש בדבר, גם כשה'זמנים' הם 'מסובבים' ומעורבבים (פארדרייטע צייטן), והוא בבחי' 'יחוגו וינועו כשיכור' (תהילים קז כז), ראשו סחרחר ומסובב מרוב טרדות היום וה'סיבובים' ברחובות עיר לצורך המועד... עדיין תהא בששון ובשמחה...

ל. בדרך צחות אמרו, דהנה אמרו חז"ל (ר"ה טז). 'למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן', ובתוס' (ד"ה כדי) הביא בשם הירושלמי 'כשהוא שומע את קול השופר - פעם ראשונה הינו בהול ולא בהול, וכששומע בשנית נבהל עד מאד באומרו ודאי זהו ה'שופר' הידוע של תקע בשופר גדול ובא זמני להכלות, ומתערבב ואין לו פנאי לקטרג', על דרך זה ייאמר לענייננו לגבי עבודות הנקיון שהם בבחי' 'תשר"ק' וכנ"ל, שבפעם הראשונה בה 'תוקעים' ומנקים נבהל השטן ועדיין אינו נבהל לגמרי, אכן אם חוזרים ותוקעים - בעת אשר אחד מהתינוקות (או מהגדולים...) הכניס חמץ למקום הבדוק והנקי, וחוזר ומנקה ביישוב הדעת בלא כעס, אזי השטן נבהל לגמרי לנוכח מדרגתו של איש הלזה שכה כובש את יצרו ועושה רצון ה' מתוך שמחה ושלוה.

עוד אמרו, שהרי כל הטעם שתוקעים 'תשר"ק' (תשר"ת, תש"ת ותר"ת) בראש השנה הוא כדי לצאת כל הדעות והמנהגים שהיו בכלל ישראל ולהפיס דעת כולם, אם כן גם עבודת התשר"ק בערב פסח צריכה להיות בשלום ובשלוה... ושכל ה'דעות' ימצאו מנוח לנפשם...

לא. וכלפי אלו המתלוננים על 'קושי השעבוד' בערבי פסחים יסופר בזאת, כי פעם נכנס הגה"ח רבי נטע ציינווירט זצ"ל לביהמ"ד בימים שקודם הפסח, ופתח ואמר לסובביו 'מנהג אבותינו בידינו לעשות יום תפלה ותענית על כל צרה שלא תבוא, וכיוון שנתרגשה צרה לפתחנו - ו'ערב פסח' שמה, אם כן מן הראוי להכריז על יום תפילה... כמובן שבדבריו אלו הרגיע את הרוחות הסוערות, והבינו הכל דאדרבה יש לשמוח ולשבח להקב"ה על הזכות שנפלה בחלקנו, ובנים אנחנו לה' אלוקינו וזוכים לעשות רצונו.

לב. סיפר הגה"צ רבי משה אריה פריינד זי"ע גאב"ד ירושלים עיה"ק מה ששמע מחמיו, שפעם נסע עם רעהו לשפוך שיח על קברי הצדיקים בגולה, בהגיעם לבית החיים העתיק בעיר לעמבערג, ראו שעל מצבה אחת

ידיכם מבעם שהיא בע"ז, וכמו שאמרו 'כל הכועס כאילו עובר ע"ז'. והיינו שההכנה הראשונה קודם חג הפסח היא לפרוש מע"ז ומאביזרייהו דע"ז דהיינו מן הבעם והרוגז'.

דבר נורא כתב הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע בספרו 'דרך פיקודיך' (מצוה יג אות ד) 'אפשר מדרבנן, יש להחמיר באכילת הפסח שלא להאכילו למי שאמרו רז"ל שהוא כאילו עובר ע"ז, כגון כל הכועס כאילו עובר ע"ז (שבת קה:), וביותר כל המשבר כלי בחמתו יהיה בעיניך כאילו עובר ע"ז. ולדידן, שאין לנו 'קרבת פסח' מכל מקום מאד מאד יש לנו להתרחק

אלא בניחותא^ל ורוגע ומתוך שמחה של מצוה ינקה את ביתו מכל משהו חמין.

וכבר כתב בספה"ק 'פלא יועץ' (סוף ערך גלות), כי מה שמנרדין את בעה"ב ממקומו בערבי פסחים וצריך לישוב בין תנור לכירים מכפר בגלות כי מה לי בולו מה לי מקצתו. ובלבד שיכווין לשם כך וליקבלניחו באהבה רבה. עיי"ש.

והנה כתיב ב'פסח מצרים' (שמות יב כא) 'משכו וקחו לכם צאן' וגו', ודרשו חז"ל (שמו"ר טו ב) 'משכו ידיכם מע"ז, וגם לדורות עולם ייאמר בזאת משכו

חרוט 'פה נטמן פלוני בן פלוני צדיק נסתר', ויתמהו מי האיש הטמון כאן ומה מעשיו, ע"כ, פנו השניים אל הנהלת החברא קדישא לשאול על כך, לאחר שנתנו מתת יד הגונה הסכימו אנשי חברא קדישא לפתוח בפניהם את פנקסי החברא הנושנים, ומצאו את דבר המעשה, וכך הוה, רבה של לעמבערג שהיה צדיק נשגב וקדוש עליון, הלך כדרכו לטבול בערב יום השבת קודש, בעודו עומד בבית המרחץ ניגש אליו אחד מיהודי העיירה, שהיה עני מרוד וכמעט אינו נראה, והיכהו חלושות על כתפו עם המטאטא שבידו ואמר לו, הנה בשבוע זה צמת היום וגם מתמול שלשום, דע לך שגם אני צמתי כן, לאחר דקות מספר היכהו שוב ואמר לו הנה בשבוע זה התענית 'תענית הפסקה' משבת לשבת, דע לך שגם אני צמתי כן. אמנם הנפקא מינה בינינו הוא, שאתה בבואך מבית הכנסת לאחר תפילת ליל שבת ולאחר כל השבוע שלא טעמת מאומה, תאכל בשר ודגים וכל מטעמים, ואילו אני בבואי לביתי לא אוכל כי אם פת קיבר במלח ומים לחץ, ודע לך, שבאם תבוא בליל שבת ותראה שחתול אכל את הדגים שהיו מוכנים עבורך ותעלה חמתך ותבוא לידי משהו של כעס, שוב אין שום ערך ושוויות לכל התענית הפסקה שהתענית.

ויהי כבוא הרב לביתו בליל שבת קידש על היין וכבר באה שעת אכילת הדגים אמרו לו בני ביתו שחתול אכלם, נזכר מיד הרב במה שאמר לו העני בבית המרחץ, ולא כעס כלל, אז הבין שזה העני אינו איש פשוט כלל וכלל, וודאי קדוש עליון הוא, שלח הרב את משמשו אל ה'צדיק הנסתר', אמר לו מיד ה'צדיק נסתר', הנה בשעה שצדיק נסתר בא לידי גילוי עליו להסתלק מן העולם תיכף ומיד, ובאם היה הרב בעצמו בא הנה היה באפשרותי ללמדו רזי עולם בעת הזאת, וישב המשמש את הדברים אל הרב, כשמוע הרב את דבריו רץ בזריזות אל ביתו של ה'צדיק נסתר' אבל כבר לא הספיק לדבר עמו לאחר שכבר שבק חיים לכל חי, לאור מעשה זה טמנוהו בחלקה חשובה וחרטו על מצבתו בציווי הרב פה נטמן פלוני ופלוני צדיק נסתר. נמצאנו למדים ממעשה נורא זה, שאותו צדיק נסתר היה מוכן להתגלות, ואף להסתלק בגין כך מן העולם, וכל זאת למנוע מהרב 'כעס' אחד, כי מידות רעות בכלל, ומידת הכעס בפרט מוציאים את האדם מן העולם.

לג. אמרו בדרך צחות, אין צורך 'להדר' להיות ב'לחץ' ובנערוון, כי כבר אנו שרויים בלחץ עד למעלה ראש... וכבר יצאנו ידי חובת 'הידור' זה...

לד. ביותר צריך זהירות יתירה שלא 'לשפוך' חמתו וכעסו על בני ביתו... אלא אדרבה יש להרבות בימין מקרבת' וכהכנה לקראת מצוות 'והגדת לבנך', וכשם שהכל מהדרים ומחזרים אחר מצות מהודרות, וכן בימים שקודם חג הסוכות הכל עסוקים בקישוט הסוכה להדר במצוות זה קלי ואנווהו, כך צריך בימים אלו להכין את ה'חפצא דמצוה' של 'והגדת לבנך' - אלו הבנים והבנות אשר חננו ה', על ידי שירבה עליהם אהבה וחיבה, עד שירצו לשמוע ממנו את סיפור יציאת מצרים.

וזאת למדנו מדברי 'בעל הטורים' על הפסוק (שמות י ב) 'ולמען תספר באזני בן ובן בנך' - 'עד כאן רחמי האב על הבן, ולכאורה מה עניין זה לזה, אלא שצורת סיפור יציאת מצרים הוא מתוך אהבה וחיבה, ומאחר שרחמי האב הם עד ג' דורות על כן המצוה היא לספר באזני בנו ובן בתו לא, וממילא עלינו להרבות בחיבה לקיים את המצוה בהידור רב...

באר הפרשה - פרשת תזריע

הפסח הבעל"ט, אך חלילה מלהיבטל מקביעת עיתים לתורה אפילו יום אחד ל"ו, ואף המרוד ביותר אינו פטור ל"ו... וכידוע מה שפסק הרמב"ם (הלכות ת"ת א ח) 'כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין'.

ומתאמרא בשם הרה"ק הקדושת יום טוב זי"ע (י"א זה בשם החת"ס, עיי' ברך משה הושע נא נב) על הסמיכות בסדר ההושענות (בסדר המתחיל 'אום אני חומה') 'בבושה בגולה, לומדת יראתך', כי על פי דין, הכובש דבר היתר בדבר איסור למשך כ"ד שעות נהפך ההיתר

משמין כעס בימים אלו, שהרי מהרה יבנה בית המקדש וכי יש בינינו אי מי הרוצה שלא לזכות להימנות עם בני החבורה על קרבן הפסח, ואף כהיום הזה יש מקום לחשוש (עפ"י דבריו באות ג) דאפשר שאף 'אפיקומן' אסור להאכילו, שהרי הוא בא זכר ל'קרבן פסח', והדברים מבהילים.

לעסוק בדברי תורה - קביעת עיתים לתורה

דברי תורה צריכים חיזוק תדיר, ובפרט בימים הללו, כאשר הכל עסוקים בהכנת הבית לקראת חג

לה. גם ידוע מה שכתב הרה"ק ה'שם משמואל' (שבועות) בשם הרה"ק מקאצק זי"ע, שהאור של כל יום טוב טמון ומונח במסכתא העוסקת בענייני החג, וממילא כחלק מההכנות לקראת היו"ט הוא לעסוק בהלכות החג, וכבר אמרו חז"ל שואלין ודורשין בהלכות החג...

הרה"ק מהר"י מבעלזא אמר לרמזו בלשון המשנה (ברכות פ"ח מ"ו) 'אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו', כי הנה ה'תורה' נמשלה לאור ואילו מעשה המצווה הרי היא כ'נר', וכדכתיב (משלי ו כג) 'כי נר מצוה ותורה אור', וזהו שאמרו אין מברכין על הנר - כי אי אפשר לזכות לקבל השפעת מצוות החג שהם כנר מבלי שנהנה לאור ועוסק בתורה שהיא אור עולם.

לו. וכמו שביארו האחרונים בעניין 'קביעת עיתים לתורה', שהוא על דרך שמצינו בגמ' (ר"ה כו:) קבען פלניא, והוא מלשון גזל, (כדכתיב מלאכי ג ח, 'היקבע אדם אלוקים'), וכלומר שאף מי שטרוד ביותר בעסקיו צריך לגזול מסדר יומו ולייחד זמן ועת ללימוד התורה (עיי' בשע"ת סי' קנו סק"ב בשם בעל ההפלאה).

וכבר אמר הרה"ק מסקולען זי"ע אודות 'בין הזמנים', וכי יש לך אדם אשר יחדל מאכילתו במשך חודש ימים... אם כן היאך ניתן להפסיק מלימוד התורה אשר היא חיינו ואורך ימינו... וכל הפורש ממנה כפורש מן החיים... פעם 'דרוש דרש' אחד הדרשנים - שהתורה הקדושה הרי היא ממש כאוויר לנשימה, נכח שם הגאון רבי ברוך בער מקאמעניץ זצ"ל בעל ה'ברכת שמואל', נזדעק ואמר 'נישט גוט (אין הדברים נכונים)... נישט גוט'... והסביר, התורה הקדושה איננה אוויר לנשימה, אלא היא הנשימה עצמה, וכמו שהפוסק מלנשום אף לזמן מועט ימצא את עצמו מיד ב'גן עדן'... כך הוא המפסיק מללמוד כראוי לו.

וכבר אמרו המושלים, לאדם שהלך לרופא, והתאונן בפניו על שתקפה אותו חולשה רבה, משהחל הרופא לברר אצלו על סדר יומו במאכל ובמשתה ובשאר ענייני בריאות גופו, נוכח הרופא לדעת שהוא עושה כל מיני פעולות של התעמלות (עקסערסייז) המועילים לבריאות האדם, אך ממאכל וממשתה מתנזר הוא כליל, אמר לו הרופא, הרי שלך לפניך, כי ב'הוספות' לבריאות הגוף מהדר הינך בתכלית ההידור, אך את העיקר אינך מקיים, כי האכילה והשתיה הם מזינים את גוף האדם. והנמשל לענין לימוד התורה פשוט הוא, כי רבים העוסקים בעבודת ה' בכל מיני העבודות, ובודאי אשרי חלקם, אך יש לדעת כי העיקר הוא מזון הנפש והיא התורה הקדושה.

לז. דבר נאה שמעתי, כי הנה אחד מעיקרי מצוות היום ב'ליל הסדר' הוא 'והגדת לבנך', אמנם אם נשאל את הילדים מה היה אצלם עיקר ה'עסק' בזה הלילה - הרי כולם יענו ויאמרו שעיקר המצב וה'חגיגה' היה סביב ה'אפיקומן', כיצד הצליחו לגנוב אותו מבלי שירגישו בכך ומה בקשו תמורתו... ומעתה יש להתבונן, וכי כך הוא קיום מצוות והגדת לבנך לחנך אותם לגנוב...

אלא יש לבאר על דרך הרמז, שהנה נודע מה שכתב הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) 'ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו וכו' הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים' וכו', ובאמת, ס'איז א שווערע רמב"ם (הרי זה רמב"ם מוקשה)... ואין הכוונה שקשה להבין דבריו אלא כיצד ניתן לקיימו 'להיבדל לעמוד לפני ה'', והרי מוטל על כל אחד 'ריחיים על צוואריו' להביא טרף לביתו כדי פרנסתם ומה עוד לגדלם ולהשיאם ושאר צרכים... על כן

להיות כגוף האיסור, כי שיעור כבישה הוא מועת לעת, אך 'כבישה' לפחות מכ"ד שעות אינה ולא כלום, לזה אמר היאך נשמור עצמנו שלא ליהפך ל'גלות' בעצמותנו, ע"י לומדת יראתך בקביעות גמורה. והיינו שבכל יום ויום יעסוק בתורה בקביעות של שעה אחת לכה"פ, ונמצא שלא נכבש ב'גולה' כ"ד שעות ברציפות לח.

'הנה ימים המבורכים', ובקרוב נזכה ל'ניסים' ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, אור חדש על ציון תאיר ונזכה במהרה לאורו.

בליל הסדר הוא זמן 'והגדת לבנך' נוטלים אנו את המצה האמצעית שהיא כנגד לוי 'ולא שבט לוי בלבד'... ומלמדים את הילדים אם ברצונכם לקיים את דברי הרמב"ם אין עצה ואין תבונה אלא להיות 'גנב'... - לגזול כל איש מזמנו העמוס ולהקדישו בקביעת עיתים לתורה, ורק על ידי זה תוכלו להתגדל ולהתעלות...

וכי תאמרו מה נאכל... כבר הבטיחו לנו חז"ל הקדושים שיזמן לו הקב"ה פרנסתו, וכדאיתא בגמ' (ע"ז יט:): 'אמר רבי יהושע בן לוי דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו', ויתר על כך איתא עוד (שם יט.) 'כל העוסק בתורה, הקב"ה עושה לו חפציו'. ובמהרש"א מבאר, כי ה'עוסק בתורה' יצליח בכל ענייניו אף ללא השתדלות כלל, וסגי לו לחפוץ ולרצות בדבר מסוים - והקב"ה עושה לו 'חפציו', והן הן דברי הרמב"ם שם 'ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים'.

לח. עד כאן הדברים אמורים כלפי אותם הטרודים ב'הכנות' לחג הבעל"ט, אכן מי שעיתותיו בידו ודאי שעליו להרבות בלימוד התורה, ואדרבה עתה שעת הכושר להצלחה בתורה, כידוע מפי ספרים וסופרים שיש סייעתא דשמיא ביותר למי שלומד בשעה שאין רבים הלומדים עתה. ומסופר על הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל שכשהיה מתקשה בסוגיא בה עסק ולא מצא תירוץ הגון ליישב כל חמירא, היה מניח את הסוגיא ללמוד בה בער"ש אחר חצות, באמרו שבאותו זמן מתמעטים הלומדים בעיסוקיהם לקראת שב"ק, ועתה הוא שעת הכושר לזכות להבין ולהשכיל.